

kennis, die wij uit de Schrift putten, allermint
 duister. Alleen in vergelijking met de zooveel rijkere
 kennis van het hiernamaals kan ze raadselachtig
 genoemd worden".

Voor al dez. bewering n. die ik letterlijk overnam
 uit de dissertatie van dr. S. P. Dees (Het Geloofsbe-
 grip van Calvijn, bl. 87) zijn latijnsche citaten te
 vinden (ter zelder plaatse).

En daaruit blijkt, dat, niet wie het hiermee
 eens is, doch wie prof. Haitjema volgt, in dezen
 — als 't bewust volgehouden wordt — „neocal-
 vinist" is.

Het is jammer, dat al die dingen op het tapijt
 moeten komen. Maar het is noodig, vooral nu wij
 een blad hebben, dat zoo nederig is, en tegelijk
 zoo diep psychologisch inzicht verraaft als de
 buske ten toon spreidde, toen hij in het verzet
 tegen Barth allemaal farizeïsme zag. Zoo ge-
 makkelijk heb ik het nog nooit beleefd.

Ik vraag nu nog even geduld voor een vervolg,
 in het eerstkomende nummer. Dan kom ik meer
 tot de hoofdzaak.

K. S.

UIT DE SCHRIFT.

Doen en zijn.

Kinderkens! dat u niemand verleide, die
 de rechtvaardigheid doet, die is rechtvaardig,
 gelijk Hij rechtvaardig is.

1 Johannes 3:7.

Niet ten onrechte waarschuwt de apostel hier
 met nadruk tegen verleiding. Want het gaat in dit
 deel van zijn brief over het verband tusschen
 onzen toestand en onzen staat, tusschen het leven
 dat wij leiden en de verhouding waarin wij staan
 tegenover God, tusschen ons doen en ons zijn.
 „Die de rechtvaardigheid doet, die is recht-
 vaardig."

Luist op het punt van dit verband is de mis-
 vatting zoo gemakkelijk; in onze vleeschelijke over-
 leggingen wordt de band tusschen die twee, —
 onzen toestand en onzen staat, ons doen en ons
 zijn — zoo licht gerekt. Eenerzijds zijn er, die uit
 hun stipt Christelijk leven, uit hun rechtzinnige
 belijdenis en hun belangstelling in de dingen van
 Gods koninkrijk meenen te mogen besluiten, dat
 ze nu ook rechtvaardig voor God zijn. En ander-
 zijds komt het voor, dat men de rechtvaardigheid
 voor God zeer wel vereenigbaar acht met een slo-
 dig leven, een toegeven aan de zonde en koester-
 en van het vleesch; we struikelen toch immers
 dagelijks in velen. Hoe noodig is dan de waar-
 schuwung van Johannes tegen deze dwaling; „Kin-
 derkens! dat u niemand verleide". Hoe noodig dit
 strunge woord, waarin hij het verband weer recht
 zet tusschen onzen toestand en onzen staat, ons
 doen en ons zijn: „die de rechtvaardigheid doet,
 die is rechtvaardig".

De rechtvaardigheid doen.

Men versta deze uitdrukking allermint als een
 plichtmatig volbrengen van allerlei geboden der
 Goddelijke wet, een behoedzaam plavoien van het
 leven met vele Christelijke siemens' waardoor wel
 de uitwendige zijde van dat leven een schoon aan-
 zien krijgt, maar de ondergrond niet wordt ver-
 anderd.

Neen, de apostel spreekt niet van vele recht-
 vaardige en godsdienstige dingen, doch van „de
 rechtvaardigheid", één absoluut begrip. Het is
 de gerechtigheid Gods; die eigenschap van het
 goddelijk wezen, waardoor de Heere recht is in al
 Zijn weg en werk; het is tenslotte God zelf in
 Zijn heilig, aanbiddelijk recht.

En deze rechtvaardigheid „doen" is zich aan dit
 recht Gods gegeven, om het met hart en leven
 te volbrengen.

Het is niet een doen van vele dingen, maar een
 doen van één ding, een zich laten regeeren door
 één beginsel, — de eere en de schoonheid van het
 recht Gods. De mensch die deze rechtvaardigheid
 doet is een mensch, die het Goddelijk recht gezien
 heeft in zijn aanbiddelijk schoon; die den Heere
 in Zijn recht heeft lief gekregen; die erkent, dat
 dit recht volbracht behoort te worden; die niets
 liever zou zien, dan dat hij in alles aan dat
 recht beantwoordde; en die zich dan ook met
 den lust zijns harten eraan geeft om in de sporen
 van dat recht te wandelen. En nu moze die recht-
 vaardigheid Gods hem veroordeelen, en als een
 diepschuldige voor den Heere doen staan, — tóch
 zal hij van die rechtvaardigheid niets afdingen,
 maar haar erkennen als goed en schoon. En ook
 moze hij dagelijks struikelen in velen. — niette-
 min zal hij telkens weer opstaan om met de beljde-
 nis: „hoe lief heb ik uwe wet", die zuivere rech-
 ten des Heeren in zijn leven tot gelding te brengen.

Aldus is de toestand van een menschi, „die de
 rechtvaardigheid doet".

En zulk een mensch nu is rechtvaardig. Zijn
 „staat" is die van een rechtvaardige. Niet omdat

hij zijne eigen gerechtigheid voor God heeft opge-
 richt; want hij blijft bij al zijn jagen naar het
 wit toch onvolmaakt.

Neen, zijn „staat" is niet een gevolg van zijn
 „toestand", zijn „zijn" niet een vrucht van zijn
 „doen".

Het is omgekeerd.

Uit zijn toestand blijkt, dat zijn staat die
 van een rechtvaardige is; zijn doen geeft aan wat
 hij is.

„Die de rechtvaardigheid doet, die is recht-
 vaardig".

Immers blijkt nu, dat hij leeft uit hetzelfde be-
 ginsel hetwelk in Christus leefde Christus was
 het, die slechts door één beginsel zich heeft laten
 leiden, — de liefde voor de gerechtigheid Gods.
 Uit dat beginsel bouwde Hij Zijn leven op, door
 dat beginsel beheerscht boog Hij Zijn hoofd ten
 doode. Hij „deed de rechtvaardigheid". Dat be-
 ginsel nu leeft in degenen, die de rechtvaardigheid
 doen. Ze zijn daarin het leven van hun Hoofd deel-
 achtig. Zij zijn leden van Zijn lichaam. Het is
 één Geest die in Hoofd en leden woont, ééne
 heilige lust die in hen werkt en stuwt, — de
 lust om de rechtvaardigheid te doen.

Maar dan zijn die leden ook alles van dat Hoofd,
 van dien Christus deelachtig. Ook Zijne volle recht-
 vaardigheid. Dan volgen zij ook den „staat" van
 dien Christus. Dan zijn zij rechtvaardig, „gelijk Hij
 rechtvaardig is".

Niet omdat zij de rechtvaardigheid doen, maar
 omdat Hij de rechtvaardigheid deed. Zij zijn dan
 van Hem.

Zij leven met Hem één leven.

Wetnu, al het Zijne is dan het hunne, en
 in Hem beschouwd zijn zij voor Gods oog vol-
 maakt heilig en rechtvaardig. „Die de rechtvaar-
 digheid doet, die is rechtvaardig, gelijk Hij
 rechtvaardig is".

Onderzoekten wij dan ons doen, om ons zijn
 te leeren kennen.

Vragen wij onzen toestand af, wat deze zegt
 van onzen staat.

Beseffe onze ziele het goed: — alleen die de
 rechtvaardigheid doet, die is rechtvaardig, gel-
 ik Hij rechtvaardig is. En daarom: „Kinderkens!
 dat u niemand verleide".

U.

v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Enige bezwaren tegen professor Visschers „Paradijsprobleem".

IV.

De opvatting van Prof. Visscher inzake het slang-
 probleem — dit toch schijnt, te oordeelen naar
 de uitvoerigheid, waarmee hij daarover spreekt,
 voor hem de kern van het Paradijsprobleem te
 zijn — kan alzoo in het volgende overzicht worden
 saamgevat.

1e. De Paradijsslang is niet een andere benaming
 voor Satan.

2e. De Paradijsslang was niet een werkelijke
 slang, waarvan Satan zich als instrument bediende.

3e. De slang in het algemeen was naar de voor-
 stelling van Mozes' kultuurmilieu een slangenbeest
 als incarnatie van een goeden daemon.

4e. De slang in het algemeen en de Paradijsslang
 in het bijzonder was naar Mozes' eigen voorstel-
 ling een slangenbeest, maar dan als incarnatie
 van een kwaden daemon.

5e. De Paradijsslang is naar Prof. Visschers voor-
 stelling . . . ???

Van dit chapitre mogen wij nog niet afstappen.

In het citaat, dat in ons vorig nummer werd
 afgedrukt, staat nog meer wat onze aandacht ver-
 dient.

Prof. Visscher staat daarin uitvoerig bij de slan-
 genvereering stil.

Hij spreekt daarover met verbijsterende stellig-
 heid.

Daarin steekt hij wel sober af tegen de toon-
 aangevende beoefenaars van de godsdienstwetens-
 chapp, die zich over deze dingen slechts met de
 uiterste omzichtigheid uitlaten.

Op dit gebied staat er nog o zoo weinig onom-
 stoetelijk vast.

Wanneer hij dan ook schrijft: „Met zeker-
 heid kan worden vastgelegd, dat er onder
 de dieren nauwelijks een kan worden genoemd,
 dat meer de aandacht trok en in het dagelijksch
 leven onder het volk in al zijn geleedingen meer
 in het middelpunt der belangstelling stond dan
 de slang", schrijft hij meer dan hij als wetenschap-
 pelijk man verantwoord kan.

Nu haalt hij er wel Mexicaansche en Peruaansche
 stammen, Indië en „Noordelijker oorden", de Chi-
 neesche draak, Grieken, Hindus en Phoeniciërs bij.
 Ook daarover hebben wij opmerkingen.

Maar wij willen liever niet met Prof. Visscher
 van ons onderwerp afwalen.

Het gaat hier immers om Mozes' kultuur-
 milieu?

En waar Mozes nu onderwezen was in al de
 wijsheid der Egyptenaren, daar hebben wij ons
 hiertoe te beperken; hoe was het in het Egypte

van Mozes' dagen met den slangenkultus ge-
 steld?

Nu zal ieder man van wetenschap, die de ge-
 schiedenis der valsche godsdienst beoefent, aar-
 zelen om daarop een antwoord te geven.

Want de onderzoekingen zijn nog niet zoover
 gevorderd, dat men van elk tijdperk afzonderlijk
 kan uitmaken, welke godsvereering daarin voorop
 heeft gestaan en in welken vorm die werd ge-
 huldigd.

Voor al bij de geschiedenis van den Egyptischen
 godsdienst, die een samenvoeging was van de meest
 verschillende factoren en volstrekt geen eenheids-
 beeld te aanschouwen geeft, moet men over het
 algemeen uit latere tijdperk n tot vroegere beslui-
 ten, wat op zichzelf een ondernemen is, dat nooit
 tot vaste resultaten leiden kan.

Zoo wijst prof. Visscher er op, dat in Egypte
 in den tempel te Serapis een levende slang werd
 verzorgd en Serapis zelf de gedaante aannam van
 een groote slang.

Maar wetenschap, eijke onderzoekingen van Leb-
 mann e.a. leeren, dat men den Serapisdienst his-
 torisch niet vroeger heeft kunnen dateeren dan in
 den tijd kort vóór het begin van onze jaartelling.

Voor den tijd van Mozes zegt dit alzo
 minder dan niets.

Daarbij schijnt de eigenlijke afbeelding van Se-
 rapis evenals die van Osiris en Apis de stier
 te zijn geweest en gold de slang slechts als een
 van zijn attributen, gelijk de uil het attriboot was
 van Minerva. Inhoever daarbij van een werkelijken
 slangenkultus kan worden gesproken valt moeilijk
 na te gaan.

Nog zonderlinger doet het aan, dat Prof. Vis-
 scher onmiddellijk daarop volgen laat: „Apollo
 schonk Mercurius den staf met een slang omkron-
 keld, die door magische krachten voorspoel geven
 kon". Nu wordt het vrijwel algemeen aangenomen,
 dat hierbij van een slangenkultus geen sprake
 was. De slang deed hier alleen dienst als sym-
 bool.

Heel het citaat maakt den indruk, dat Prof.
 Visscher er van alles en nog wat heeft willen
 hyslepen.

Hij heeft teveel willen bewijzen.

Daarom beweest hij niets.

Ook als hij van de „Azische" volkeren beweert,
 dat hun slangenkultus dit dier kent als een
 agathodaemon (goede geest), die gezondheid en
 geluk aanbrengt, dan geldt dit van de Egypte-
 naren in zulk een volstrekten zin niet. Daar
 zag men in de slang ook wel een kaka-daë-
 mon, kwade geest, die ziekte strooide en den
 dood veroorzaakte. Met name vindt men dit
 vermeld van de slang Apep.

En wanneer Prof. Visscher daarbij dan nog be-
 toogt, dat er onder de dieren nauwelijks een kan
 worden genoemd, dat meer de aandacht trok en
 meer populair was dan de slang, zoo dient er op
 gewezen, dat in den Egyptischen godsdienst an-
 dere dieren nog veel vaker voorkomen: de stier,
 de koe, de gier, de valk, de ram, de kat.
 Later — maar de datum is op geen eeuwen na
 vast te stellen, werd niet alleen één of enkele,
 maar alle exemplaren van sommige diersoorten
 voor heilig aangezien. Bijna algemeen werden in
 Egypte vereerd alle valken en katten. Op sommige
 plaatsen ook krokodillen en nijlpaarden, welke
 weer elders tegenzin opwekten. Zeer zeker is het
 ook bekend, dat de eenvoudige man zijn aanbidding
 richtte tot slangen en gunzen.

Maar nog eens: of dit in Mozes' tijd, in
 Mozes' kultuurmilieu reeds zoo was, weten we
 niet met genoegzame zekerheid.

In elk geval, dat de slangenvereering in Egypte
 in het middelpunt of nabij het middelpunt gestaan
 heeft, is onbewezen en zelfs in hooge mate on-
 waarschijnlijk.

Dat daarom Mozes zich in Gen. 3 tegen de
 slangenkultus richtte, is slechts een hypothese.
 Ja, twijfel is gewettigd of dit wel een hypo-
 these mag genoemd.

Een hypothese toch moet op eenige waarschijn-
 lijkheid rusten.

Dat doet deze hypothese niet.

Daarmede komt heel de voorstelling van Prof.
 Visscher te hangen aan een verzonnen
 draad.

Trouwens dit is niet het enige onbewezene in
 de stelling, welke Prof. Visscher aan zijn verder
 betoog ten grondslag legt.

Is het al onbegrijpelijk, waarom Mozes zich in
 Gen. 3 niet richt b.v. tegen de vereering van andere
 dieren door ons hierboven genoemd en juist tegen
 die van de slang, evenzeer moet Prof. Visschers
 uitgangspunt ook in een ander opzicht wankel
 worden genoemd.

De tweede pijler toch, waarop hij zijn oplos-
 singsbrug bouwt is deze: dat Genesis 3 een polem-
 misch karakter draagt.

Het heeft den aard van een strijdschrift.

„Tegenover de slang en haar cultus, tegenover
 het magische gebruik, dat er van de slang ge-
 maakt werd en feitelijk tegen heel de waardeering,
 die aan de slang in het religieus bewustzijn des
 volks te beurt viel, teekent Mozes verzet aan".
 (blz. 80).